НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду одржаној 05.11.2026., именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Николе М. Дрндаревића под насловом „ПЕРСПЕКТИВА ПСИХОЛОГИЈЕ ЛИЧНИХ КОНСТРУКАТА НА РАЗЛИКОВАЊЕ ДЕПРЕСИВНИХ И ДИСРУПТИВНИХ ПОРЕМЕЋАЈА“ (PERSONAL CONSTRUCT THEORY PERSPECTIVE ON THE DISTINCTION BETWEEN DEPRESSIVE AND DISRUPTIVE DISORDERS). Комисија је прегледала докторску дисертацију и подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату

Никола М. Дрндаревић рођен је 1994. године у Краљеву. Основне академске студије психологије завршио је 2017. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду, са просечном оценом 8,80. На истом факултету завршио је мастер академске студије психологије 2018. године, са просечном оценом 9,83.

Докторске академске студије психологије на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду уписао је 2018. године. Положио је све испите предвиђене студијским програмом, са просечном оценом 10. На седници Универзитетског Већа научних области друштвено-хуманистичких наука одржаној 12. јула 2022. године дата је сагласност на тему докторске дисертације и одређивање проф. др Тамаре Џамоње Игњатовић за ментора.

Од 2019. године запослен је у Институту за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, у којем је сада ангажован у звању истраживача-сарадника. Његова истраживачка интересовања обухватају психопатологију, психологију личности и психолошке аспекте затворског живота, са посебним усмерењем на интернализујуће и екстернализујуће облике психопатологије, депресију, агресију, антисоцијалност и психопатске црте. Посебно се бави психологијом личних конструката и применом Технике мреже репертоара у проучавању личности и психопатологије. Поред научноистраживачког рада, сертификовани је конструктивистички психотерапеут и ради са одраслим особама.

Учествовао је у националним и међународним истраживачким пројектима, међу којима се издваја PrisonLIFE — „Процена и могућности побољшања квалитета затворског живота осуђеника у Републици Србији: криминолошко-пенолошки, психолошки, социолошки, правни и безбедносни аспекти“, финансиран средствима Фонда за науку Републике Србије (број пројекта 7750249). У оквиру овог пројекта учествовао је у истраживањима психолошког функционисања, личности, самоповређивања и квалитета затворског живота осуђених лица.

Аутор је и коаутор више од 20 научних публикација и конференцијских прилога објављених или представљених у земљи и иностранству. Током докторских студија објавио је више радова, међу којима се издвајају следећи:

Drndarević, N., Protić, S., & Mestre, J. M. (2021). Sensory-processing sensitivity and pathways to depression and aggression: The mediating role of trait emotional intelligence and decision-making style—A pilot study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(24), 13202. https://doi.org/10.3390/ijerph182413202)

Чланак представља налазе истраживања повезаности сензорне осетљивости са депресијом и агресијом, уз испитивање посредничке улоге емоционалне интелигенције као црте и стила доношења одлука.

Drndarević, N. (2021). Psychological theories of aggression. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 40(2–3), 91–104. https://doi.org/10.47152/ziksi202123026

Чланак представља преглед психолошких теорија агресије.

Drndarević, N. (2025). Antisocial personality disorder in offenders: Two case studies in the personal construct psychology. In Lj. Ilijić (Ed.), *Prison life organization and security: Criminological, penological, sociological, psychological, legal, and security aspects* (pp. 300–325). Institute of Criminological and Sociological Research. https://doi.org/10.47152/PrisonLIFE.D4.5.15

Поглавље анализа два случаја особа са антисоцијалним поремећајем личности из перспективе психологије личних конструката.

Drndarević, N., Međedović, J., & Milićević, M. (2026). Psychopathic traits and quality of prison life: The mediating role of institutional misconduct. Journal of Individual Differences, 47(2), 99–106. https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000461

Чланак излаже налазе истраживања односа психопатских црта и квалитета затворског живота, са испитивањем посредничке улоге институционалних прекршаја.

Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација кандидата Николе М. Дрндаревића под насловом „Перспектива психологије личних конструката на разликовање депресивних и дисруптивних поремећаја“ израђена је на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, у оквиру научне области психологије, уже научне области клиничке психологије. Дисертација је написана на енглеском језику, под насловом *Personal Construct Theory Perspective on the Distinction Between Depressive and Disruptive Disorders*, са насловом и сажетком и на српском језику.

Тема рада припада области клиничке психологије и психологије личности и односи се на разликовање депресивне и дисруптивне психопатологије на нивоу личних значења и организације антиципације. Кандидат полази од савремене поделе на интернализујућу и екстернализујућу психопатологију, али је разматра из перспективе Теорије личних конструката Џорџа Келија. Уместо искључивог поређења симптома, истражује како

особе из ове две клиничке популације организују разлике помоћу којих разумеју себе, друге људе и своју будућност.

Дисертација садржи 219 страна, укључујући уводне стране, прилоге, биографију и изјаве аутора. Главни текст обухвата увод, теоријски оквир, циљеве, метод, резултате, дискусију и закључак, након којих следе литература и три прилога. Коришћена литература броји 167 извора. Рад садржи 16 табела и четири фигуре. Допунски материјал обухвата документацију истраживања, индивидуалне мреже репертоара и квалитативне анализе импликативних дилема.

Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације јесу сличности и разлике у организацији система личних конструката код особа са депресивним и дисруптивним тешкоћама, у поређењу са неклиничком контролном групом. Велики депресивни поремећај и антисоцијални поремећај личности посматрају се као прототипске клиничке конфигурације за истраживање ширег интернализујућег и екстернализујућег домена. Овакво полазиште не подразумева њихово изједначавање са целокупним спектрима, већ омогућава испитивање организационих обележја која могу допринети разумевању њиховог разликовања.

У савременим димензионалним моделима разлика између интернализујуће и екстернализујуће психопатологије првенствено се утврђује на основу заједничког варирања симптома и понашања. Психологија личних конструката поставља комплементарно питање: како је искуство организовано унутар појединца и какву улогу у тој организацији имају антиципирање догађаја, конструисање селфа, међуљудски односи и конфликти. Значај истраживачког проблема уједно проистиче из неравномерне заступљености ових клиничких група у досадашњим истраживањима: депресивни системи проучавани су знатно више од дисруптивних, док су њихова непосредна поређења ограничена.

Општи циљ дисертације био је да се испита да ли се депресивна и дисруптивна психопатологија могу разумети као различите организације система личних конструката и да се утврди на којим нивоима те разлике постају видљиве. Истраживање обједињује структурне показатеље конструисања, позиционирање актуелног, идеалног и будућег селфа, доживљај односа са другима, организацију импликативних дилема и садржај личних конструката.

Посебан циљ односио се на испитивање положаја беса у систему личних значења и његових односа са приписивањем кривице и конструисањем импулсивности и инхибираности. Додатно су, експлоративно, испитиване полне разлике. Теоријски и практични циљ био је интегрисање добијених налаза у разумевање интернализујуће и екстернализујуће психопатологије, као и разматрање њихових импликација за индивидуализовану психолошку процену, формулацију случаја и психотерапијски рад.

Основне хипотезе

На основу теоријског оквира и претходних емпиријских налаза, кандидат је формулисао 13 хипотеза, организованих у три целине. Прва целина односи се на сличности депресивне и дисруптивне групе у односу на контролну; друга на разлике између две клиничке групе; трећа на организацију беса.

У оквиру прве целине претпостављено је да ће обе клиничке групе продуковати мањи број конструката, показивати мање диференцирану и монолитнију структуру и чешће користити екстремне оцене у односу на контролну групу. Очекивале су се и разлике у конструисању селфа, израженија дистанца између селфа и других и већа заступљеност импликативних дилема. При томе је експлицитно остављена могућност да се поремећено конструисање селфа у двема клиничким групама испољава на различите начине.

Друга целина обухвата претпоставке да ће депресивна група чешће користити средишње оцене, нарочито при конструисању селфа, и да ће бити више усмерена на емоционалне садржаје, док ће дисруптивна група показивати већу заступљеност моралних и интерперсоналних тема које се односе на моћ, статус, поверење, лојалност и контролу понашања. Такође је претпостављено да ће депресивна група превасходно приписивати кривицу себи и конструисати себе као инхибиранију, а дисруптивна група кривицу другима и себе као импулсивнију.

Хипотезама о бесу претпостављене су групне разлике у томе какво значење се приписује бесу, какво место бес заузима у структури личних конструката и какве односе има са кривицом и доношењем одлука. Очекивано је да ће бес у дисруптивним системима заузимати централније место и бити повезан са импулсивношћу и окривљавањем других, док су за депресивне системе претпостављени снажна афективна обојеност или слабија интеграције беса, уз очекиване везе са самоокривљавањем и инхибираношћу.

С обзиром на то да су полне разлике експлоративно испитиване, услед ограничености претходних истраживања, у погледу њих нису могле бити формулисане конкретне хипотезе.

Кратак опис садржаја дисертације

Дисертација обухвата пет поглавља – теоријски увод, метод, резултати истраживања, дискусија и закључак –, након којих следи списак литературе и прилози.

У теоријском делу кандидат најпре разматра дијагностичке и димензионалне моделе психопатологије, са посебним освртом на велики депресивни поремећај и антисоцијални поремећај личности. Затим приказује основне поставке Теорије личних конструката и њен приступ психолошким тешкоћама као проблемима организације и ревизије антиципације. У одвојеним одељцима размотрена су претходна истраживања депресивних и дисруптивних система конструката: когнитивна комплексност, поларизација, конструисање селфа, импликативне дилеме, доживљај изолованости и садржај конструката. Кандидат указује на неуједначеност налаза и на разлике у њиховим операционализацијама. Теоријски преглед завршава се разматрањем емоција, посебно

беса, у оквиру психологије личних конструката, чиме се образлаже избор додатих конструката у емпиријском делу.

Методолошко поглавље садржи детаљан опис хипотеза, варијабли, узорка, коришћених инструмената, процедуре и анализе података. Истраживање је спроведено на узорку од 60 одраслих испитаника, распоређених у три групе од по 20 особа: депресивну, дисруптивну и контролну, са по 10 мушкараца и 10 жена у свакој групи. Депресивна група регрутована је у Институту за ментално здравље у Београду, а дисруптивна у Казнено-поправним заводима у Сремској Митровици и Пожаревцу. Контролна група формирана је из опште популације. Групе се нису статистички значајно разликовале по узрасту, али јесу по годинама образовања, што је размотрено у допунским анализама и ограничењима. За дијагностичку процену коришћен је Међународни неуропсихијатријски интервју MINI 7.0.2, усклађен са DSM-5 критеријумима. Депресивну групу чиниле су особе са великим депресивним поремећајем, а дисруптивну претежно особе са антисоцијалним поремећајем личности. У приказу узорка наведено је да код три учеснице дисруптивне групе није задовољен услов раног почетка тешкоћа, што ограничава њено тумачење као дијагностички потпуно хомогене групе. Контролни испитаници нису испуњавали критеријуме за два циљна поремећаја. Основни инструмент била је Техника мреже репертоара. Испитаници су наводили лично значајне особе и процењивали их, заједно са актуелним, идеалним и будућим селфом, на седмостепеним скалама дефинисаним сопственим биполарним конструктима. Уз идиографски елицитиране конструкте, уведени су конструкти беса, окривљавања себе насупрот окривљавању других и импулсивности насупрот инхибираности. Супротни пол беса одређивао је сваки испитаник, чиме је очувана могућност испитивања његовог личног значења. Индивидуална процедура, са дијагностичком проценом, трајала је приближно 90–150 минута. Истраживање је одобрила Етичка комисија Филозофског факултета Универзитета у Београду, а учешће је било добровољно и засновано на информисаној сагласности. Обрада мрежа спроведена је у програму R, коришћењем пакета OpenRepGrid, док су групна поређења изведена у програму SPSS. Анализирани су број конструката, Бијеријев индекс, интензитет, варијанса објашњена главним компонентама, поларизација, дистанце између селф-елемената и других, средишње оцене и показатељи импликативних дилема. Садржај конструката класификован је применом CSPC система; наведена је висока сагласност независног кодирања ($\kappa = 0{,}89$). Квантитативна поређења допуњена су анализама индивидуалних конфигурација и квалитативним разматрањем дилема.

Поглавље са резултатима организовано је према постављеним хипотезама. У обе клиничке групе елицитирано је мање конструката од контролне. Дисруптивна група показала је монолитнију организацију од контролне на више структурних показатеља, док је депресивна група имала мање доследан образац и на већини показатеља заузимала међуположај. Обе клиничке групе показале су већу редундантност конструката према Бијеријевом индексу, али допунске анализе упућују на осетљивост овог налаза на образовање и аналитички поступак. Већа поларизација најјасније је утврђена у дисруптивној групи у односу на контролу.

Депресивна група имала је већу дистанцу између актуелног и идеалног селфа од контролне, док је дистанца актуелни–будући селф била већа у обе клиничке групе. Дисруптивна група показала је и већу дистанцу између селфа и других у односу на контролу. Импликативне дилеме идентификоване су код 45% испитаника дисруптивне, 35% депресивне и 20% контролне групе. Ове разлике приказане су дескриптивно; код испитаника са дилемама највише вредности њихове густине и интензитета уочене су у депресивној групи. Квалитативни налази показали су да жељена промена може бити повезана са угрожавањем важних значења сопственог идентитета.

Анализа садржаја конструката показала је већу заступљеност моралних конструката у дисруптивној, а емоционалних у депресивној групи. Експлоративна анализа позиционирања селфа указала је на претежно позитивно морално самоконструисање у дисруптивној групи и на чешће негативно или дискрепантно позиционирање у емоционалном домену код депресивне групе. Ови обрасци нису били универзални, већ су у обе групе постојале различите конфигурације. Налаз зато не подржава једноставно свођење антисоцијалности на негативну слику о себи, нити депресивности на јединствен тип самоконструисања.

Претпоставка о преовлађујућем самоокривљавању код депресивних и окривљавању других код дисруптивних испитаника није потврђена: све групе су актуелни селф просечно позиционирале ближе самоокривљавању. Дисруптивни испитаници конструисали су актуелни селф као импулсивнији од контролних, али нису утврђене одговарајуће групне разлике у идеалном и будућем селфу. Налази о средишњим оценама и другим показатељима размотрени су уз уважавање њихове вишезначности, без изједначавања сваке средишње оцене са патологијом.

Бес је у обе клиничке групе заузимао централнији положај него у контролној, док је у дисруптивној био уграђен у доминантнију димензију него у осталим групама. Његово лично значење најчешће је одређивано насупрот миру и равнотежи, али је дисруптивна група чешће користила и супротности које се односе на радост, љубав и топлину. Насупрот почетном очекивању о различитим функционалним везама у двема клиничким групама, у обе је бес био снажније повезан са окривљавањем других и импулсивношћу него у контролној групи. Ово показује да само позиционирање на конструкту и његови односи са другим конструктима представљају различите нивое анализе.

Дискусија повезује резултате са претходним истраживањима и основним поставкама Теорије личних конструката. Посебан део посвећен је интеграцији налаза о структури, селфу, садржају, дилемама и бесу. Кандидат разматра методолошке и клиничке импликације, као и ограничења која проистичу из величине узорка, коморбидитета, образовних разлика, институционалног контекста регрутовања и експлоративног карактера појединих анализа. Полне разлике тумаче се опрезно, с обзиром на мали број испитаника у подгрупама. Закључак сажима домете истраживања и предлаже правце даљег развоја ове истраживачке линије.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Дисертација доприноси разумевању депресивне и дисруптивне психопатологије испитивањем начина на који су лична значења и разлике организоване. Њен основни допринос огледа се у непосредном поређењу две клиничке групе и контролне групе на више међусобно повезаних нивоа, у области у којој су претходна истраживања углавном била усмерена на појединачне поремећаје или ограничен број показатеља.

На теоријском плану, рад успоставља везу између димензионалних модела психопатологије и психологије личних конструката. Налази упућују на могућност да се депресивни и дисруптивни обрасци разликују и према доменима искуства око којих се антиципација организује: у депресивним системима уочљивије су теме емоционалне равнотеже, дискрепанце и конфликта, а у дисруптивним морална својства, поверење, лојалност и позиционирање у односима. У целини, рад проширује примену психологије личних конструката на дисруптивну психопатологију и пружа основу за њено систематичније повезивање са истраживањима интернализујућих и екстернализујућих проблема.

На емпиријском плану, значајна је идентификација заједничких обележја клиничких група уз очување њихових специфичности. Сличне тешкоће у диференцијацији и значај беса не искључују разлике у самопозиционирању, садржају и организацији конфликта. Посебно су информативни налази који не потврђују почетне претпоставке, попут одсуства очекиване поделе на депресивне испитанике који окривљавају себе и дисруптивне који окривљавају друге. Они показују ограничења преношења дијагностичких очекивања непосредно на лична значења. Важан резултат представља и приказ хетерогености унутар обе клиничке групе. Индивидуалне конфигурације указују да истој дијагностичкој групи могу припадати особе са различитим односима селфа и идеала, различитом организацијом дилема и различитим значењима беса. Тиме рад подржава индивидуализован приступ у којем дијагностичка ознака усмерава почетно разумевање, али не замењује испитивање конкретног система личних значења.

Методолошки допринос огледа се у комбиновању номотетских поређења са идиографским анализама мрежа. Рад разликује број доступних конструката, редундантност њихове примене и централизацију латентне структуре, уместо да их третира као заменљиве мере. Анализе беса додатно показују вредност раздвајања његовог садржаја, самопозиционирања и позиције у структрури. Нови и експлоративни показатељи размотрени су као правци даљег истраживања, а не као већ валидиране дијагностичке мере.

Практични значај дисертације односи се на психолошку процену и формулацију случаја. Налази упућују на потребу да се, поред симптома, испитује шта жељена промена значи за особу, која важна одређења идентитета може угрозити и како су бес и кривица повезани са широм организацијом селфа и односа са другима. То може помоћи у постављању индивидуализованих терапијских хипотеза. Будући да истраживање није интервенционо, његови резултати не представљају доказ ефикасности одређеног третмана, већ основу за развој и проверу клиничких примена.

Закључак

Докторска дисертација кандидата Николе М. Дрндаревића под насловом „Перспектива психологије личних конструката на разликовање депресивних и дисруптивних поремећаја“ представља оригинално и самостално научно дело. Кандидат је показао познавање релевантне теоријске и емпиријске литературе, способност формулисања истраживачког проблема и хипотеза, спровођења захтевног прикупљања података у клиничком и пенитенцијарном контексту и интегрисања квантитативних и квалитативних налаза. Добијене резултате размотрио је уз уважавање теоријских и практичних импликација и методолошких ограничења.

Имајући све изнето у виду, Комисија закључује да је дисертација (а) у складу са одобреном пријавом, (б) представља оригинално и самостално научно дело и (в) да су се стекли услови за њену одбрану, те предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да прихвати реферат и кандидату Николи М. Дрндаревићу одобри јавну одбрану докторске дисертације „ПЕРСПЕКТИВА ПСИХОЛОГИЈЕ ЛИЧНИХ КОНСТРУКАТА НА РАЗЛИКОВАЊЕ ДЕПРЕСИВНИХ И ДИСРУПТИВНИХ ПОРЕМЕЋАЈА“ (PERSONAL CONSTRUCT THEORY PERSPECTIVE ON THE DISTINCTION BETWEEN DEPRESSIVE AND DISRUPTIVE DISORDERS).

У Београду, КОМИСИЈА

14.11.2026.

проф. др Биљана Станковић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

проф. др Ивана Перуничић Младеновић

Филозофски факултет, Универзитет у Београду

проф. др Соња Протић

Evangelische Hochschule Hessen, Немачка